

El nivell de renda i de desigualtat econòmica a les Illes Balears: situació en 2018 i evolució en els darrers anys

Autor: Joan Matamalas González

Idees clau:

- A les Illes Balears, la renda mitjana neta per unitat de consum (18.420 euros) de l'any 2018 se situa un 6,6 % per sobre de l'espanyola (17.287 euros). Així mateix, la renda mitjana neta per persona de l'arxipèlag (12.410) és un 6,3 % superior a la del conjunt de l'Estat (11.680 euros).
- Es redueix la desigualtat en la distribució de la renda. El valor de l'Índex de Gini per a les Illes Balears és de 29,2 mentre que el del conjunt de l'Estat és de 33,0 i el de la zona euro de 30,6. D'altra banda, els valors de la ràtio S80/S20 se situen, respectivament, en un 4,3, un 5,9 i un 5,1.
- El llindar de risc de pobresa continua a les Illes per sobre dels 10.000 euros i la taxa de risc baixa fins al 18,1 %. La població en risc de pobresa es redueix en 35.000 persones. La taxa espanyola també millora i és d'un 20,7 %.
- La taxa de risc de pobresa extrema se situa en un 6,8 % a les Illes i a Espanya es manté en un 9,2 %.
- La població de les Illes en risc de pobresa i/o d'exclusió social (AROPE) baixa fins al 21,2 % i milloren tots els seus components. Destaca el baix percentatge de llars que viuen en situació de privació material severa (2,9 %). A Espanya, més moderadament, també es redueix la taxa de risc de pobresa i/o d'exclusió social (25,3 %).
- El percentatge de persones que declara tenir algun tipus de dificultat per arribar a final de mes es d'un 52,7 %. El valor és lleugerament superior al d'Espanya (49,3 %).

1. L'Enquesta de condicions de vida: introducció i apunt metodològic

L'objecte primordial de la present publicació és continuar l'anàlisi¹ del nivell i les disparitats en els recursos monetaris entre els ciutadans de les Balears. La principal informació relativa a la renda, les condicions de vida de les llars, la composició de la pobresa i l'exclusió social dels present estudi procedeix de l'Enquesta de Condicions de Vida (ECV) de l'any 2019² i és

la font emprada per a l'elaboració de totes les taules de dades i els gràfics del present estudi. Conseqüentment, l'anàlisi centra l'atenció fonamentalment en els resultats de l'any 2018, si bé és inevitable comentar i plasmar els resultats d'anys precedents per valorar millor l'evolució més recent.

1. Vegeu «El nivell de renda i de desigualtat econòmica de les llars balears: situació en 2017 i evolució en els darrers anys», Focus núm. 12, Direcció General de Model Econòmic i ocupació.

2. Com a criteri general, quan es fa referència a l'ECV d'un determinat any s'ha d'entendre que les dades econòmiques relatives als ingressos, així com a les variables i indicadors que es calculen a partir d'aquests, corresponen sempre a l'any precedent.

L'ECV elaborada per l'INE —també explotada àmpliament i publicada per l'Ibestat³— és una operació estadística harmonitzada a escala europea que, entre d'altres aspectes, recull els ingressos nets percebuts pels membres de la llar i proporciona diverses mesures objectives molt importants per aproximar-se a l'estudi dels fenòmens que acabam d'esmentar: la «taxa de risc de pobresa» i la «taxa de risc de pobresa i d'exclusió social (ARPE)», el «coeficient de Gini», l'indicador de «distribució de la renda S80/20», etc. Encara que en general els resultats globals de l'enquesta —a nivell de l'Estat— es consideren prou robusts, convé tenir present,

com s'ha assenyalat en més d'una ocasió, que les dimensions de la mostra autonòmica poden resultar insuficients per caracteritzar adequadament a la població regional en risc de pobresa o d'exclusió social. Per tant, a mesura que es desagrega la informació, per exemple creuant diverses característiques sociodemogràfiques, la interpretació dels resultats s'ha de fer amb la deguda cautela. En qualsevol cas, l'enquesta d'enguany ja incorpora una ampliació de la mostra, és a dir, del nombre de llars entrevistades, que continuarà gradualment en les properes edicions.

2. Evolució de la renda mitjana a les Illes Balears

Com es pot observar a la **taula 1**, les rendes⁴ de les llars de les Illes Balears han experimentat d'ençà del 2012 i fins al 2017 una alça contínua —amb pujades molt significatives els anys 2015 i 2017— que només s'ha interromput al 2018 amb un retrocés brusc dels ingressos.

Això explica que el darrer any l'arxipèlag hagi retrocedit posicions en el rànquing autonòmic, encara que en el període que examinam els ingressos de les llars de les Illes en valors absoluts queden en general per sobre de la mitjana del conjunt de l'Estat.

Taula 1. Evolució de la renda mitjana per persona i per unitat de consum a les Illes Balears

	2009	2010	2010	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Renda mitjana per persona										
Illes Balears	11.485	11.126	11.005	10.386	10.660	10.828	12.222	12.665	13.240	12.410
Espanya	11.284	10.858	10.795	10.531	10.391	10.419	10.708	11.074	11.412	11.680
Renda mitjana per unitat de consum										
Illes Balears	17.076	16.568	16.317	15.427	15.729	15.894	17.894	18.312	19.554	18.420
Espanya	16.922	16.280	16.119	15.635	15.405	15.408	15.842	16.390	16.937	17.287

* Els ingressos per persona s'obtenen, per a cada llar, dividint els ingressos totals de la llar entre el nombre de membres

** Els ingressos per unitat de consum s'obtenen, per a cada llar, dividint els ingressos totals de la llar entre el nombre d'unitats de consum. Les unitats de consum es calculen utilitzant l'escala de l'OCDE modificada, que concedeix un pes d'1 al primer adult, un pes de 0,5 als altres adults i un pes de 0,3 als menors de 14 anys.

De fet, en la darrera dècada, tret de l'any 2012 les llars de l'arxipèlag sempre obtenen majors ingressos que la mitjana estatal encara que, fins a l'any 2014, el diferencial positiu és moderat.

Tanmateix, la reactivació econòmica i laboral que es produeix a les Illes a partir del 2015 ja es deixa

veure en els resultats de l'ECV de 2016 —és a dir, amb informació d'ingressos corresponent al 2015— i el diferencial amb la mitjana espanyola s'amplia gradualment fins arribar a la màxima divergència observada el 2017, en què la renda per unitat de consum de les Illes se situa un 15,5 % per sobre de la mitjana de l'Estat.

3. Si no s'indica el contrari, la font de totes les dades referents a les Illes Balears plasmades en taules i gràfics del present estudi és l'Ibestat. La font de les dades referents al conjunt de l'Estat és l'INE i les relatives als països de la Unió Europea és l'Eurostat.

4. Les dades relatives a les rendes corresponen a l'any anterior al de l'enquesta.

Al 2018, els resultats de l'ECV per a les Illes Balears mostren una capgirada tan forta que —com ocorre també amb altres indicadors essencials de l'enquesta que tracen trajectòries molt fluctuants— és difícil interpretar-la únicament a partir del comportament econòmic o dels processos socials més recents de la comunitat. La renda mitjana neta per unitat de consum a les Illes és de 18.420 euros —1.134 euros menys que l'any precedent— i, expressada per persona, de 12.410 euros. En termes relatius aquestes quantitats representen davallades interanuals d'un 5,8 % i d'un 6,3 %, respectivament. Amb tot, les rendes per unitat de consum i per persona de les Illes són un 6,6 % i un 6,3 % superiors a les del conjunt de l'Estat.

A banda de les Illes Balears, només altres tres comunitats i les dues ciutats autònomes presenten taxes de variació negatives en els ingressos per unitat de consum.

La recuperació i el creixement econòmic dels darrers anys expliquen igualment que en el conjunt d'Espanya s'observi per cinquè any consecutiu un increment dels ingressos. La renda mitjana neta per unitat de consum arriba a 17.287 i representa una pujada interanual del 2,1 %. La renda mitjana per persona puja encara unes dècimes més (2,3 %) i queda en 11.680 euros.

Taula 2. Evolució recent de la renda mitjana per unitat de consum a les comunitats autònomes

	2016	2017	2018	% var. 2018/17
País Basc	21.198	21.760	22.480	3,3%
Comunitat de Madrid	19.314	19.648	21.030	7,0%
Navarra	20.022	20.094	20.697	3,0%
Catalunya	18.957	19.791	20.049	1,3%
La Rioja	17.801	17.490	18.661	6,7%
Illes Balears	18.312	19.554	18.420	-5,8%
Aragó	17.756	17.672	18.067	2,2%
Melilla	16.453	19.500	18.003	-7,7%
Principat d'Astúries	17.547	17.343	17.868	3,0%
Cantàbria	16.199	16.400	17.742	8,2%
Espanya	16.390	16.937	17.287	2,1%
Castella i Lleó	16.300	17.264	17.233	-0,2%
Galícia	15.880	16.758	16.621	-0,8%
Ceuta	15.075	14.991	16.059	7,1%
Comunitat Valenciana	14.365	15.038	15.582	3,6%
Castella - la Manxa	13.604	14.305	14.505	1,4%
Canàries	13.161	13.546	14.247	5,2%
Andalusia	13.709	13.977	13.755	-1,6%
Regió de Múrcia	13.324	14.041	13.637	-2,9%
Extremadura	12.006	12.376	12.816	3,6%

Com es pot apreciar en la **taula 2**, el panorama autonòmic presenta poques alteracions els darrers anys i, consegüentment, continua exhibint fortes desigualtats regionals quant a renda. El País Basc, la Comunitat de Madrid, Navarra i Catalunya són les regions amb el nivell d'ingressos més elevat i, exceptuant l'estancament de Navarra observat el 2017, totes segueixen un ritme de creixement prou puixant. Els nivells de renda més baixos corresponen, gairebé de forma invariable, a Castella-la Manxa, Canàries, Andalusia, Regió de Múrcia i Extremadura.

Els darrers tres anys, la renda mitjana per unitat de consum d'aquestes comunitats ha quedat per sota dels 15.000 euros, sensiblement allunyada de la mitjana espanyola i a molta distància de les comunitats amb majors ingressos. A tall d'exemple i per il·lustrar la disparitat regional, al 2019 la comunitat extremeña presenta un nivell de renda per unitat de consum (12.816 euros) que equival a tres quartes parts (74,1 %) de l'espanyol (17.287 euros) i al 57,0 % de la comunitat capdavantera, el País Basc (22.480 euros per unitat de consum).

3. Desigualtat en la distribució de la renda

L'Enquesta de condicions de vida, a més de posar en relleu les disparitats regionals comentades en l'apartat anterior, permet esbrinar si es produeixen diferències entre els ingressos de la llar segons el sexe de la persona de referència o segons altres característiques sociodemogràfiques. En el cas de les Illes Balears, considerant la sèrie de dades relatives a la renda mitjana per unitat de consum desagregada per sexe —i mantenint l'oportuna cautela apuntada a l'apartat introductori—, observam que en el període comprès entre el 2009 i el 2013 les diferències són moderades. Les dones ingressen, en funció de l'any, entre el 95,6 % i el 99,4 % del que ingressen els homes. Fins i tot a l'any 2012 la renda mitjana de les dones se situa per sobre de la dels homes. A partir del 2014 la bretxa es fa més palesa i les rendes obtingudes per les dones queden molt per sota de les dels homes.

Al 2018, en una nova alteració de la tendència que se seguia, els ingressos per unitat de consum en les llars on la persona de referència és una dona (18.602 euros) són majors que en les llars en què ho és un home (18.238 euros).

A Espanya per concloure, la diferència d'ingressos entre homes i dones és més moderada i, sobretot, molt estable en el temps. En la dècada que examinam, els ingressos en les llars amb la dona com a persona de referència són sempre inferiors i equivalen de mitjana al 98,1 % dels ingressos dels homes.

L'Enquesta de condicions de vida incorpora dos índex sintètics que permeten l'anàlisi de la distribució de la renda. Es tracta de l'índex de Gini⁵ i de l'índex de ràtio S80/20.

Taula 3. Evolució de l'índex de Gini a les Illes Balears i Espanya

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Illes Balears	34,4	36,5	34,2	33,8	34,9	34,7	33,6	37,8	32,8	29,2
Espanya	33,5	34,0	34,2	33,7	34,7	34,6	34,5	34,1	33,2	33,0

5. L'índex de Gini és el coeficient de Gini expressat en percentatge i es calcula a partir de la renda neta equivalent dels individus. Pren el valor 0 en una situació hipotètica de màxima igualtat (tots els individus ingressen de la mateixa manera) i pren el valor 1 en una situació de màxima desigualtat (un únic individu percep tots els ingressos).

El valor de l'Índex de Gini per a les Illes Balears al 2018 és de 29,2 i representa, expressat quantitativament, un avanç en la igualtat de rendes de 3,6 punts percentuals respecte del 2017 (32,8). Els resultats dels dos darrers anys representen un punt d'inflexió i apunten a un canvi de tendència que s'haurà de verificar en els propers anys. El nivell de desigualtat assolit per les Illes Balears és considerablement menor que el determinat per l'índex per al conjunt d'Espanya que, si bé també millora lleugerament, se situa en un 33,0.

Com es pot apreciar en la **taula 3**, és el primer cop que l'índex de les Illes Balears registra un valor per sota de 30,0 i, per aquest motiu, se situa enguany entre les comunitats autònomes que presenten resultats més òptims en termes de distribució de la renda. Una anàlisi més acurada de les dades plasmades en la **taula 4** permet ressaltar

alguns trets remarcables. L'altre arxipèlag, les Canàries, registra el mateix avanç que les Illes Balears (-3,6 p. p.). També són significatives les millores observades en comunitats que habitualment ocupen posicions endarrerides en termes de renda com ara Castella-la Manxa, Múrcia, Castella i Lleó i Andalusia. A l'igual de l'any precedent, la Comunitat Foral de Navarra i Aragó presenten el repartiment de la renda més igualitari de tot l'Estat.

El Principat d'Astúries mostra un comportament força singular i gens senzill d'explicar, ja que empitjora gairebé 6,0 p. p. i passa, només en un any, de formar part del grup de comunitats més igualitàries a la situació totalment contrària. Finalment, és un fet rellevant que la Comunitat de Madrid, que posseeix un dels nivells de renda més elevats, presenti també els nivells més alts de desigualtat.

Taula 4. Evolució recent de l'índex de Gini a les comunitats autònomes

	2017	2018	Dif. 2018/17
Navarra	24,7	24,3	-0,4
Aragó	27,3	27,5	0,2
Castella i Lleó	29,9	27,7	-2,2
Múrcia	31,7	28,9	-2,8
Illes Balears	32,8	29,2	-3,6
La Rioja	30,5	29,3	-1,2
País Basc	30	29,4	-0,6
Extremadura	30,6	29,8	-0,8
Illes Canàries	33,9	30,3	-3,6
Cantàbria	29,9	30,4	0,5
Galícia	30,9	30,5	-0,4
Catalunya	30,3	31,2	0,9
Castella-la Manxa	34,2	31,2	-3
Comunitat Valenciana	31,5	31,4	-0,1
Espanya	33,2	33	-0,2
Andalusia	34,9	33,4	-1,5
Astúries	28,8	34,7	5,9
Madrid	33,4	34,7	1,3

Altrament, la ràtio S80/S20 és un dels altres indicadors que convencionalment s'empren per mesurar la desigualtat en la distribució dels ingressos.

S'interpreta com la relació entre la renda mitjana obtinguda pel 20 % de la població amb la renda més alta (quintil més alt), en relació amb la renda mitjana obtinguda pel 20 % de la població amb la renda més baixa (quintil més baix).

Taula 5. Evolució de la ràtio S80/S20 a les Illes Balears i Espanya

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Illes Balears	6,9	9,2	6,9	7,1	8,9	9,1	6,1	8,2	5	4,3
Espanya	6,2	6,3	6,5	6,3	6,8	6,9	6,6	6,6	6	5,9

Així doncs, d'acord amb les dades de la darrera ECV, el valor de l'indicador S80/S20 de les Illes Balears és de 4,3, és a dir, el 20 % de les llars amb majors ingressos acumulen 4,3 vegades el que ingressen el 20 % de les llars més desafavorides. Tot i la desigualtat que expressa la dada per si mateixa, s'ha de remarcar l'àmplia millora de l'indicador, en concret d'1,7 punts, que confirma la direcció observada ja en l'enquesta de l'any

passat, en què la ràtio va baixar, per primera vegada en la dècada, de 6,0 i es va situar en el 5,0, [vegeu la **taula 5**].

La dada de les Illes s'allunya del valor obtingut en el conjunt de l'Estat, el qual, si bé també registra una lleu millora respecte dels anys precedents, se situa en un 5,9.

4. Llidar i població en risc de pobresa

El concepte de pobresa emprat en el present document és el de la pobresa relativa. La pobresa relativa situa el fenomen de la pobresa dins de la societat objecte d'estudi i parteix de la base que la població en risc de pobresa és la que té una renda que se situa per sota del que es pot considerar un nivell de vida mitjana en la societat en la qual resideix.

En conseqüència, la «separació» de la població entre pobres i no pobres depèn del grau de desenvolupament de la societat objecte d'estudi i, operativament, requereix l'establiment d'un llindar de risc a la pobresa específic i relatiu a l'àmbit geogràfic i socioeconòmic que s'examina. Per això, com veurem, existeixen diversos llindars, un per a Espanya i un per a cada comunitat autònoma.

La taxa de risc de pobresa és, per tant, el percentatge de persones que estan per sota del

llindar de risc de pobresa. El llindar es fixa com el 60 % de la mediana de la renda anual equivalent en unitats de consum. Amb una breu repassada a l'evolució del llindar de les Illes Balears dels darrers anys podem observar les marcades oscil·lacions [vegeu la **taula 6**]. A l'any 2016 el llindar de risc de pobresa de les Illes se situa per primer cop per sota de l'estatal.

El valor regional aquest any arriba a 8.400 euros, quantitat que és un 1,5 % inferior al llindar de risc de pobresa del conjunt de l'Estat, 8.522 euros. Tanmateix, al 2017 el llindar de les Illes torna superar àmpliament l'espanyol i també, per primer cop, sobrepasa els 10.000 euros.

Al 2018 finalment, el llindar balear, tot i la reducció interanual d'un 1,4 %, continua lleugerament per sobre dels 10.000 euros mentre que l'espanyol ultrapassa per primer cop la barrera dels 9.000 euros.

Taula 6. Evolució del llindar de risc de pobresa en llars d'una persona

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Llindar amb rendes de les Illes Balears										
Anual (€)	9.160	8.938	8.637	8.114	8.469	8.973	9.004	8.400	10.224	10.079
Mensual (€)	763	745	720	676	706	748	750	700	852	840
Llindar amb rendes del conjunt d'Espanya										
Anual (€)	8.763	8.358	8.321	8.114	7.961	8.011	8.209	8.522	8.871	9.009
Mensual (€)	730	697	693	676	663	668	684	710	739	751

Parant esment en la **taula 7** podem advertir que la taxa de risc de pobresa de les Illes presenta també fluctuacions molt marcades, de més de 5,0 punts percentuals en funció de l'any -més encara si es consideren variables demogràfiques i socioeconòmiques- que difícilment es poden interpretar únicament a partir de les dinàmiques socials i econòmiques.

Per tant, és probable que un dels factors que expliquen aquestes oscil·lacions sigui la mida limitada de la mostra de l'enquesta que es realitza a l'arxipèlag, si bé s'ha de tenir present, com s'ha dit abans, que l'operació estadística d'enguany incorpora ja un augment considerable de la mostra i que aquesta s'incrementarà gradualment els propers anys.

Taula 7. Taxa i població en risc de pobresa (renda i població de l'any anterior al de l'entrevista)

	Padró d'habitants		Taxa de risc de pobresa		Població en risc de pobresa	
	Espanya	Illes Balears	Espanya	Illes Balears*	Espanya	Illes Balears
2009	46.745.807	1.095.426	20,7	25	9.676.382	273.857
2010	47.021.031	1.106.049	20,6	23,5	9.686.332	259.922
2011	47.190.493	1.113.114	20,8	20,5	9.815.623	228.188
2012	47.265.321	1.119.439	20,4	19,8	9.642.125	221.649
2013	47.129.783	1.111.674	22,2	19,4	10.462.812	215.665
2014	46.771.341	1.103.442	22,1	25,9	10.336.466	285.791
2015	46.624.382	1.104.479	22,3	18,8	10.397.237	207.642
2016	46.557.008	1.107.220	21,6	20,8	10.056.314	230.302
2017	46.572.132	1.115.999	21,5	21,6	10.013.008	241.056
2018	46.722.980	1.128.908	20,7	18,1	9.671.657	204.332

* Taxa calculada a partir del llindar obtingut amb les rendes de les Illes Balears

Al marge d'aquestes consideracions, la taxa de risc de pobresa de les Illes Balears, és a dir, el percentatge de persones que viuen en llars amb una renda per unitat de consum inferior al llindar regional, se situa els anys 2016 i 2017 per sobre del 20,0 %, molt semblant al percentatge de població en risc de pobresa del conjunt de l'Estat.

Al 2018, en canvi, en la línia d'altres indicadors examinats en el present treball, la taxa cedeix

3,5 p. p. i queda en un 18,1 %, el valor més baix de la dècada. En xifres absolutes de població, la disminució de la taxa comporta la sortida de més de 35.000 persones del col·lectiu considerat en risc de pobresa.

La taxa espanyola no registra una baixada tan favorable però també millora en 0,8 p. p. i és d'un 20,7 %, la més baixa dels darrers sis anys.

Taula 8. Llindar i taxa de risc de pobresa a les comunitats autònomes, 2018

	Llindar de risc de pobresa (euros)	Taxa de risc de pobresa
Castella i Lleó	9.209	14,5
Navarra	11.902	14,7
Extremadura	6.529	14,9
Múrcia	7.368	16
La Rioja	9.946	17,8
Illes Balears	10.079	18,1
Andalusia	6.998	18,3
Illes Canàries	7.692	18,8
Catalunya	10.674	19,5
Galícia	8.980	20
Cantàbria	9.559	20,1
País Basc	12.612	20,5
Espanya	9.009	20,7
Aragó	10.344	20,8
Comunitat Valenciana	8.396	20,9
Castella-la Manxa	8.030	21
Madrid	10.609	21,9
Astúries	9.589	24,1

La informació recollida en la **taula 8** reflecteix la intensa disparitat regional que es dona tant en el llindar com en la taxa de risc de pobresa. Aquesta disparitat depèn d'un gran nombre de factors, entre d'altres, a la diferent especialització sectorial de les economies regionals, a les diferències en el capital humà i social o, fins i tot, al paper del sector públic i altres institucions polítiques, econòmiques o socials. Sigui com sigui, el cert és que dins la disparitat general s'observen certes regularitats. Extremadura, Andalusia, Múrcia, Canàries i Castella-la Manxa gairebé de forma invariable assoleixen els llindars de risc de pobresa més baixos, per sota dels 8.000 euros o, fins i tot, dels 7.000.

Tot i així, algunes d'aquestes comunitats —per exemple, Extremadura i Múrcia— presenten al 2018 dues de les taxes de risc de pobresa més baixes de l'Estat. A més de les esmentades, enguany les comunitats que registren les taxes més favorables són Castella i Lleó i Navarra, ambdues per sota del 15,0 %.

A l'altre extrem, les que mostren un risc de pobresa més alt són Astúries —ja hem comentat que aquest, atenent a la seva evolució recent, esdevé un cas un tant inexplicable—, Madrid, Castella-la Manxa, Comunitat Valenciana i Aragó, totes elles amb valors per sobre de la mitjana del conjunt de l'Estat.

D'altra banda, encara que Eurostat estableix el llindar oficial de risc de pobresa en el 60 % de la mediana de la renda equivalent, també s'utilitzen altres llindars per conèixer, per exemple, la incidència de la pobresa extrema. En aquest cas, el llindar queda convencionalment establert en el 40 %.

Així doncs, prenent aquest llindar com a referència, al 2018 la taxa de risc de pobresa extrema de les llars il·lenques se situa en un 6,8 %, millorant lleugerament el registre del 2017 (7,0 %). La taxa de les Illes queda encara a certa distància del valor per al conjunt de l'Estat (9,2 %).

Taula 9. Evolució recent de la taxa de risc de pobresa extrema a les comunitats autònomes

	2017	2018	Dif. 2018/17
Navarra	2,6	4,2	1,6
País Basc	5,5	4,8	-0,7
La Rioja	7,8	5,7	-2,1
Aragó	3,6	5,8	2,2
Castella i Lleó	6,5	6	-0,5
Catalunya	5,6	6,3	0,7
Comunitat de Madrid	7,8	6,7	-1,1
Illes Balears	7,0	6,8	-0,2
Cantàbria	8,3	7	-1,3
Galícia	7,5	7,9	0,4
Espanya	9,2	9,2	0,0
Regió de Múrcia	15,4	10,1	-5,3
Comunitat Valenciana	9,6	10,4	0,8
Castella-la Manxa	13,4	11,2	-2,2
Canàries	16	11,2	-4,8
Extremadura	13	12,1	-0,9
Principat d'Astúries	6,7	13,1	6,4
Andalusia	13,5	14,7	1,2

Tal com il·lustra la **taula 9**, en línies generals es podria concloure que es dona una certa relació inversa —si més no al 2018 i a diferència de l'observat amb l'indicador precedent— entre el nivell de renda assolit per les comunitats autònomes i la seva taxa de risc de pobresa extrema.

Les cinc comunitats autònomes amb la renda equivalent més elevada es troben en el grup de regions amb la taxa de risc de pobresa extrema més moderada, la majoria per sota del 6,0 %. I, a la inversa, aquelles comunitats amb la renda més baixa presenten taxes de vulnerabilitat molt més altes, per sobre de l'11,0 %.

5. La distribució de la renda i el risc de pobresa de les Illes en el context europeu

La millora dels principals indicadors de l'ECV en el darrer any ha alterat la posició de les Illes Balears en el rànquing dels països pertanyents a la Unió Europea.

A l'espera de l'actualització de les dades d'alguns països i, per tant, també de la mitjana dels països de la zona euro, la principal conclusió és que es mantenen les intenses disparitats entre els països tal com es pot comprovar amb la informació recollida en la **taula 10**.

Passant ja a la comparativa, tant en l'índex de Gini com en la ràtio S80/S20 —els dos principals indicadors de desigualtat en la distribució de

la renda de l'ECV— els valors assolits per les Illes Balears queden per sota de la mitjana de l'eurozona, és a dir, suggereixen una distribució de la renda més igualitària.

Així, en el cas de l'índex de Gini, potser l'avanç més notori, les Illes se situarien entre el grup de països amb valors inferiors a 30,0, si bé quedarien encara allunyades dels països escandinaus i d'altres de l'Europa central com ara Eslovàquia, Eslovènia o la República Txeca, els tres països que presenten un millor acompliment en qüestió de distribució de la renda, també si és mesurada amb la ràtio S80/S20.

Taula 10. Desigualtat de renda i risc de pobresa a la Unió Europea, 2018

	Índex de Gini	Ràtio S80/S20	Taxa de risc de pobresa
Alemanya*	0,311	5,1	16
Àustria	0,275	4,2	13,3
Bèlgica*	0,257	3,8	16,4
Bulgària	0,408	8,1	22,6
Croàcia	0,293	4,8	18,3
Dinamarca	0,275	4,1	12,5
Eslovàquia*	0,209	3	12,2
Eslovènia	0,239	3,4	12
Espanya	0,33	5,9	20,7
Estònia	0,305	5,1	21,7
EU (zona euro)*	0,306	5,1	16,9
Finlàndia	0,262	3,7	11,6
França*	0,285	4,2	13,4
Grècia	0,31	5,1	17,9
Holanda	0,266	3,9	13,2
Hongria	0,28	4,2	12,3
Illes Balears	0,292	4,3	18,1
Irlanda*	0,289	4,2	14,9
Itàlia*	0,334	6,1	20,3
Lituània*	0,369	7,1	22,9
Luxemburg*	0,332	5,7	18,3
Malta	0,28	4,2	16,8
Polònia	0,285	4,4	15,4
Portugal*	0,321	5,2	17,3
Regne Unit*	0,335	5,6	18,6
Rep. Txeca	0,24	3,3	10,1
Suècia	0,276	4,3	17,1
Xipre*	0,291	4,3	15,4

Font: Eurostat; Ibestat

* Dades corresponents al 2017

En canvi, quant a la població en risc de pobresa, tot i el progrés observat a les Illes el darrer any, el nivell assolit (18,1 %) és pitjor que la mitjana dels països de la zona euro (16,9 %) i situa l'arxipèlag

en el grup de països que, en principi, poden millorar el nivell d'ingressos de la població en general així com reduir els riscos de caure en situacions de pobresa i evitar la seva transmissió.

6. Població en risc de pobresa i/o d'exclusió social (AROPE)

D'altra banda, la taxa de risc de pobresa i/o d'exclusió social (AROPE, At Risk Of Poverty and/or Exclusion), és un indicador definit per verificar el compliment de l'objectiu relatiu a la reducció de la població en risc de pobresa i exclusió social de l'estratègia «Europa 2020». Aquest indicador, amb una metodologia harmonitzada a nivell europeu, mesura anualment la taxa de risc de pobresa o d'exclusió social de forma multidimensional ja que inclou a la població que es troba en alguna de les tres situacions següents (en cas d'estar incloses en dues o tres condicions, les persones es comptabilitzen només una vegada):

- Persones que viuen amb baixos ingressos (60% de la mitjana de l'ingrés equivalent o per unitat de consum en l'any anterior a l'entrevista). És a dir, la taxa de risc de pobresa descrita en els apartats anteriors.

- Persones que pateixen mancances materials severes. Es considera que són les persones que no es poden permetre com a mínim 4 dels 9 ítems següents: anar de vacances almenys una setmana a l'any; un àpat de carn, pollastre o peix almenys cada dos dies; mantenir l'habitatge a una temperatura adequada; assumir despeses imprevistes; pagar puntualment les factures de l'habitatge principal (lloguer, hipoteca, rebuts de gas, electricitat,...); disposar de cotxe; disposar de telèfon; disposar d'aparell de televisió, i disposar de rentadora.

- Persones que viuen en llars amb una intensitat d'ocupació molt baixa (per sota del 20% del total del seu potencial de treball en l'any anterior a l'entrevista).

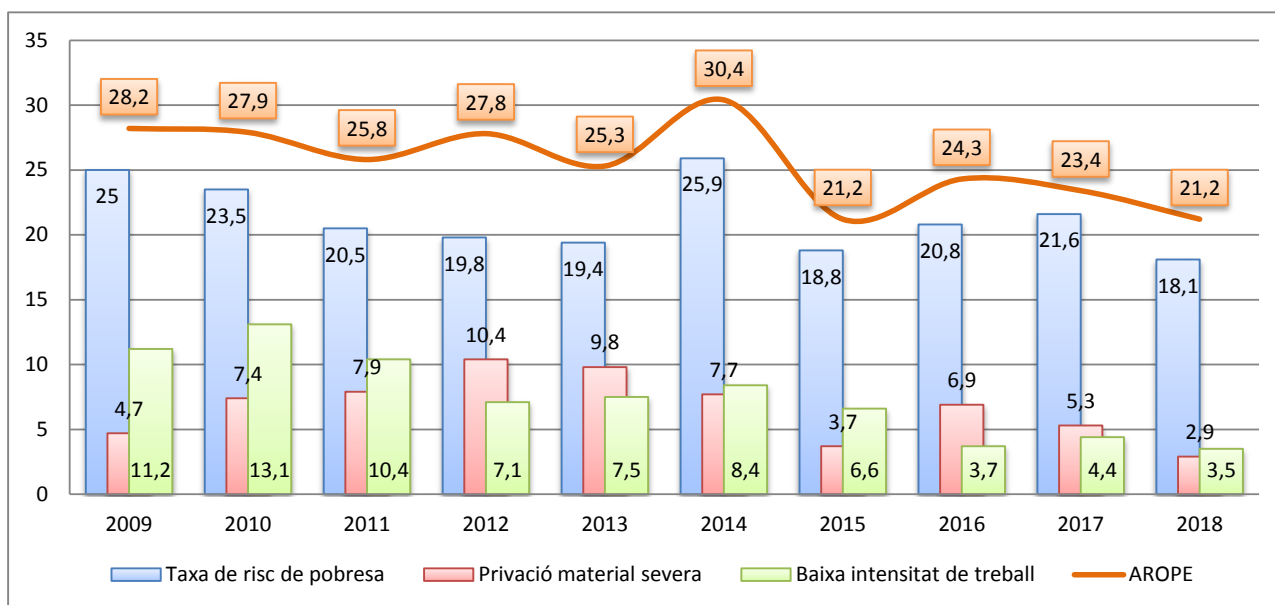
Taula 11. Taxa de risc de pobresa i/o d'exclusió social i els seus components a les Illes Balears i Espanya

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Illes Balears										
AROPE	28,2	27,9	25,8	27,8	25,3	30,4	21,2	24,3	23,4	21,2
Taxa de risc de pobresa	25	23,5	20,5	19,8	19,4	25,9	18,8	20,8	21,6	18,1
Privació material severa	4,7	7,4	7,9	10,4	9,8	7,7	3,7	6,9	5,3	2,9
Baixa intensitat de treball	11,2	13,1	10,4	7,1	7,5	8,4	6,6	3,7	4,4	3,5
Espanya										
AROPE	26,1	26,7	27,2	27,3	29,2	28,6	27,9	26,6	26,1	25,3
Taxa de risc de pobresa	20,7	20,6	20,8	20,4	22,2	22,1	22,3	21,6	21,5	20,7
Privació material severa	4,9	4,5	5,8	6,2	7,1	6,4	5,8	5,1	5,4	4,7
Baixa intensitat de treball	10,8	13,4	14,3	15,7	17,1	15,4	14,9	12,8	10,7	10,8

D'ençà del 2015, l'evolució de l'indicador AROPE a l'arxipèlag s'allunya dels valors tan elevats —al 2014, superiors al 30,0 %— que registrava en els exercicis precedents. Al 2018, un poc més d'una cinquena part (21,2 %) de la població de les Illes Balears viu en risc de pobresa o d'exclusió social. La dada és la més baixa de la dècada i representa una davallada de 2,2 p. p. respecte del valor del 2017.

En termes absoluts, prop de 240.000 persones es troben en aquesta situació de vulnerabilitat. En el conjunt de l'Estat l'indicador tendeix a la baixa de forma gradual d'ençà del 2014. Al 2018 es confirma la tendència i la taxa se situa en un 25,3 %. Per la rellevància de l'indicador, la **taula 11** reflecteix la incidència de la combinació dels tres components de l'indicador AROPE al llarg de la darrera dècada, tant a les Illes Balears com a Espanya.

Gràfic 1. Evolució de la taxa de risc de pobresa i/o d'exclusió social i els seus components a les Illes Balears

En el cas de les Illes Balears, una primera lectura permet aventurar que les variables relatives a la privació material així com a la intensitat del treball a la llar —aquest darrer sobretot a partir de 2016— són les que han evolucionat més decididament a la baixa i, probablement, aquest fet explica que l'indicador AROPE mostri també aquesta propensió, sense que això signifiqui desconsiderar la influència i el major pes que té l'altre component [vegeu el **gràfic 1**].

Més en detall, podem constatar que en dos anys el nombre de llars que es troben en una situació de privació material severa s'ha reduït 4,0 punts percentuals i el valor absolut al 2018 no arriba al 3,0 %, el més baix de la dècada que examinam. Igualment, el percentatge de llars amb una intensitat d'ocupació molt baixa davalla sensiblement i se situa en un 3,5 %.

Taula 12. Taxa de risc de pobresa i/o d'exclusió social a les comunitats autònomes

	2017	2018	Dif. 2018/17
Navarra	17,3	17,5	0,2
Castella i Lleó	21,7	18,1	-3,6
La Rioja	21,7	20,3	-1,4
Illes Balears	23,4	21,2	-2,2
Regió de Múrcia	28	21,4	-6,6
Cantàbria	24,5	22,1	-2,4
Extremadura	26,3	22,3	-4
País Basc	20,7	23	2,3
Catalunya	24,7	23,6	-1,1
Aragó	20,5	24	3,5
Galícia	24,4	24,2	-0,2
Comunitat Valenciana	27,6	24,4	-3,2
Comunitat de Madrid	23,6	24,7	1,1
Espanya	26,1	25,3	-0,8
Castella-la Manxa	28,8	26	-2,8
Canàries	29,5	26,7	-2,8
Andalusia	27,2	27,8	0,6
Principat d'Astúries	23,9	28	4,1

Finalment, quant al comportament observat en les comunitats autònomes [vegeu la **taula 12**], probablement la nota més destacada és que la majoria registren millores en l'indicador. Són especialment significatives les baixades observades a comunitats que habitualment presenten les taxes més elevades com ara la Regió de Múrcia, Extremadura, Castella i Lleó i la Comunitat Valenciana, per citar només les que

registren reduccions interanuals de més de 3,0 punts percentuals. Les comunitats que veuen empitjorar l'indicador són el Principat d'Astúries, Aragó, la Comunitat de Madrid i Andalusia. A més, paradoxalment, també registren un augment en aquesta mesura de l'exclusió social el País Basc —amb una pujada de 2,3 p. p.— i Navarra, si bé aquesta encara presenta els millors resultats autonòmics.

7. La «pobresa subjectiva»

L'Enquesta de condicions de vida incorpora una pregunta que permet aproximar-se a la dimensió subjectiva de la pobresa, és a dir, a la percepció que tenen els entrevistats sobre la seva pròpia situació econòmica.

Les dades que presentem a la **taula 13** corresponen a l'explotació de l'ECV que realitza l'Ibestat.

Les dades de la categoria «Amb dificultat» són la suma dels percentatges que l'enquesta original publicada per l'INE desagrega en les categories «Amb molta dificultat» i «Amb dificultat».

La mateixa observació és vàlida per a la categoria «Amb facilitat». Les dades corresponents a l'Estat provenen de l'INE i s'han agregat de la manera descrita ut supra.

Taula 13. Persones amb dificultats per arribar a final de mes (%)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Illes Balears										
Amb dificultat	33,3	34,7	23	33,5	32,2	37,8	30,2	20	32,8	19,7
Amb certa dificultat	28,5	24,5	21,5	34,5	28,7	19,4	23,1	31,8	29,6	33
Amb certa facilitat	29,3	26,3	33,3	20,4	26,4	26,6	31	35,3	21,8	37,2
Amb facilitat	8,9	14,5	22,2	11,5	12,7	16,2	15,8	12,9	15,8	10,1
Espanya										
Amb dificultat	33,8	29	34,7	38,8	39,1	35,2	35,6	25,1	27,1	22
Amb certa dificultat	28	29,3	28,4	28,2	28,8	29,3	27	28,2	28,1	27,3
Amb certa facilitat	23,7	28	26,2	22,6	23,2	25	25,4	32,5	30,6	34
Amb facilitat	14,6	13,7	10,7	10,3	9	10,4	12	14,2	14,2	16,7

A les Illes, més de la meitat de les persones enquestades al 2018, en concret el 52,7 %, declaren tenir algun grau de dificultat per arribar a final de mes mentre que la resta (47,3 %) afirma arribar-hi «amb facilitat» o «amb certa facilitat».

Aquesta proporció representa una millora significativa respecte de les dades del 2017, si bé és la mateixa proporció ja observada en els anys 2015 i 2016.

Potser la nota més destacada és la forta reducció a la categoria «amb dificultat», de manera que el nombre de persones incloses en aquesta categoria es desplacen a les categories

intermèdies «amb certa dificultat» i «amb certa facilitat».

Convé destacar també que el percentatge de persones que afirmen arribar a final de mes «amb facilitat» baixa de forma considerable i registra un dels valors més baixos de la dècada (10,1 %).

Els resultats per al conjunt de l'Estat podrien qualificar-se d'exceptionals. D'entrada, milloren notablement respecte del 2017 i, per primer cop en la dècada, el percentatge de persones que afirmen arribar a final de mes amb algun grau de dificultat és inferior al de persones que afirmen arribar-hi amb facilitat o amb certa facilitat. La proporció és de 49,3 % a 50,7 %.

8. Recapitulació

Al 2018, ens trobam segurament amb el millor panell de resultats de totes les edicions de l'Enquesta de condicions de vida atès que milloren la majoria dels principals indicadors de les Illes Balears.

Els resultats s'expliquen i reflecteixen la recuperació econòmica dels darrers anys que s'ha traduït amb nivells d'ocupació més alts i en una millora de les remuneracions dels assalariats.

En qualsevol cas, convé ser prudents amb les dades de l'ECV, ja que en els darrers anys la majoria d'indicadors inclosos en la present publicació han seguit un comportament oscil·lant, fet que convida a ser cautelosos amb la interpretació de les dades i esperar properes onades per confirmar les tendències de fons que aquí s'han assenyalat.

Hem d'indicar, per acabar, que les properes edicions de l'ECV incorporaran millores en la mostra autonòmica i gradualment la robustesa dels resultats i, per tant, de les conclusions, serà major.

G CONSELLERIA
O MODEL ECONÒMIC,
I TURISME I TREBALL
B
/